והרי יובלות ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה היא (א) ורב אשי אמר ארבע ראשי השנים הם שהן בארבע ראשי חדשים באחד בשבט כב"ש ה"ק שלשה לדברי הכל באחד בשבט מחלוקת ב"ש וב"ה: ר' אלעזר ור"ש אומרים באחד בתשרי: א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו שנאמר [1]לבשו כרים הצאן ועמקים יעטפו בר יתרועעו אף ישירו ר"מ סבר אימתי לבשו כרים הצאן בזמן שעמקים יעטפו בר ואימתי עמקים יעטפו בר באדר מתעברות באדר ויולדות באב ר"ה שלהן אלול ר' אלעזר ור"ש אומרים אימתי לבשו כרים הצאן בזמן שיתרועעו אף ישירו אימתי שבלים אומרות שירה בניסן מתעברות בניסן ויולדות באלול ר"ה שלהן תשרי ואידך נמי הא כתיב יתרועעו אף ישירו ההוא באפלתא דהויין בניסן ואידך נמי הכתיב ועמקים יעטפו בר ההוא בחרפייתא דאתיין מאדר בשלמא לר"מ כדכתיב לבשו כרים הצאן בזמן שעמקים יעטפו בר ואיכא נמי יתרועעו אף ישירו אלא לרבי אלעזר ור"ש איפכא מיבעי ליה לבשו כרים הצאן בזמן שיתרועעו אף ישירו ואיכא נמי דעמקים יעטפו בר אלא אמר רבא דכ"ע לבשו כרים הצאן בזמן שעמקים יעטפו בר באדר והכא בהאי קרא קמיפלגי [2]עשר תעשר [א]בשני מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן ר"מ סבר מקיש מעשר בהמה למעשר דגן מה מעשר דגן סמוך לגמרו עישורו אף מעשר בהמה סמוך לגמרו עישורו ורבי אלעזר ור"ש סברי מקיש מעשר בהמה למעשר דגן מה מעשר דגן ר"ה שלו תשרי אף מעשר בהמה ר"ה שלו תשרי: באחד בתשרי ר"ה לשנים: למאי הלכתא אמר רב [ב]פפא לשטרות דתנן [ג]שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשירין והתנן באחד בניסן ר"ה למלכים ואמרינן [ד]למאי הלכתא ואמר רב חסדא לשטרות לא קשיא כאן למלכי ישראל כאן למלכי אומות העולם אלא הא דאמר רב חסדא [ה]לא שנו אלא למלכי ישראל אבל למלכי אומות העולם מתשרי מנינן רב חסדא [ו]מתניתין אתא לאשמועינן לא רב חסדא קראי אתא לאשמועינן ואיבעית אימא רב חסדא כרבי זירא מתני לה דרבי זירא אמר לתקופה ור"א היא דאמר [ז]בתשרי נברא העולם רב נחמן בר יצחק אמר [ח]לדין דכתיב [3]מראשית השנה ועד אחרית שנה מראשית השנה נידון מה יהא בסופה ממאי דתשרי הוא דכתיב [4]תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו [ט]איזהו חג שהחדש

שהחדש

רש"י

והרי יובל. שהוא תלוי בתקיעה: **רב אשי אמר.** האי דלא חשיב במתניתין אלא ארבעה לפי שלא מנה אלא ראשי שנים הבאים בראשי חדשים ואין רגלים מן המנין אלא כדאמרינן רגל שבו והכי לא תני נמי ר"ה דעומר ושתי הלחם: ופרכינן א"כ **באחד בשבט.** סתם לן תנא ברישא כב"ש דאי כב"ה הא אמרי בט"ו בו: **ה"ק כו'.** תנא דמתניתין סתם ברישא אחד בשבט בראשי שנים והדר פריש ואזיל בסיפא באחד בשבט ר"ה לאילן דברי ב"ש למימרא דהא דסתם ברישא ארבעה ראשי שנים בראשי חדשים לאו דברי הכל היא אלא אב"ש קאי: י)[**שלשה לדברי הכל.** לאו דוקא] דהא אחד באלול נמי פלוגת' היא דר"א ור"ש אומרים באחד בתשרי [אלא אב"ה קאי]: **לבשו כרים הצאן.** מקרא הוא בספר תהלים לבשו כרים הצאן ועמקים יעטפו בר יתרועעו אף ישירו. לבשו כרים הצאן מתלבשות הכבשים שמתעברות: **יעטפו בר.** שהזריעה צומחת וניכרת יפה: **יתרועעו אף ישירו.** בניסן כשיגיע זמן הקציר והתבואה בקשים שלה והרוח מנשבת והן נוקשים זו על זו נשמע הקול ונראות כמשוררות: זמן עיבור בהמה דקה חמשה חדשים כ): **ר"ה שלהן אלול.** דסמוך לגמרו (ב) זמן חדש ויזן שלהן לחידוש השנה: **בזמן שיתרועעו.** השיבולים: **ההוא באפלתא.** יש לך צאן המעטיפות ומתאחרות לקבל זכר עד ניסן אבל רובן מאדר הוו: **בשלמא לר"מ.** דדריש קרא כדכתיב לבשו כרים: **ואיכא נמי.** מיעוטא שאין מתלבשות כרים עד שיתרועעו השיבולים: **אלא לר"א.** דאמר רובא בניסן ומיעוטא באדר איפכא מיבעי ליה למיכתב: **מעשר דגן סמוך לגמרו עישורו.** ר"ה למעשרות תשרי דהכי תני ליה לקמן (דף יב.) בברייתא ותשרי סמוך לגמרו הוא דכל ימות החמה מניחם ליבש בגרנות שבשדות: **בא' בתשרי ר"ה לשנים למאי הלכתא לשטרות.** לתחילת שנות מלכים כדפרישית בריש פרקין (דף ב.): **קראי אתא לאשמועינן.** (ג) כדאמרן בריש פרקין (דף ג.) דברי נחמיה בן חכליה: **ואי בעית אימא רב חסדא.** דאיצטריך לאשמועינן כדאמרן דמלכי אומות בתשרי לית ליה הא דרב פפא דפריש ר"ה לשנים דהכא לשטרות אלא כר' זירא מתני לה לפירושא דלשנים דמתני' דר' זירא מתני ר"ה לשנים לתקופת חמה ולבנה לומר שמונין לברייתן והילוכן [של] תקופת החמה ומולדות הלבנה מתשרי: **ור"א היא דאמר בתשרי נברא העולם.** לקמן בפרקין (דף י:): **רב נחמן בר יצחק אמר.** ר"ה לשנים דתנן הכא לדין תנא שהקב"ה דן בתשרי את כל באי העולם כל הקורות אותם עד תשרי הבא: **דכתיב עיני ה' אלהיך בה מראשית השנה.** הנגזרות עליה:

שהחדש

תוספות

והרי יובלות. יש תימה מאי פ"ד הא לא מיתוקמינן כלל אלא לרבי ישמעאל בנו של ר"י ב"ב לקמן: ל)[**באחד** בשבט כבית שמאי. פי' בתמיה]: **שלשה** לדברי הכל ואחד בשבט מחלוקת. הא לא מתוקמא כר"ש דלית ליה אחד באלול אלא כר"מ אתיא מ)[ואכתי] צריכי למימר דנסיב לה אליבא דתנאי דלרגלים לא מיתוקמא כר"מ: **לבשו** כרים הצאן. מתרגמינן יעלון דוכרייא עילוי ענא והוא לשון נקיה נ)וכנוכנט' מפרש לקמן (ד' יא.) לגבי הא דאמר רבי יהושע בניסן נברא העולם דקאמרינן באותו הפרק זמן בהמה וחיה שמזדווגים זה עם זה וכאן לא פירש כן: **סמוך** לגמרו עשורו. ואע"ג דתנן בפ"ק דמעשרו' (מ"ג) התבואה והזיתים משיביאו שליש מ"מ אין דרך ללקטם אלא כשנגמרו: **מה** מעשר דגן ר"ה שלו תשרי. כדתנן בפירקין (דף ב.) ולירקות דהיינו למעשר ירק מפרש בגמ' (דף יב.) ומיהו לא מפרש מנלן ושמא נפקא לן מדכתיב עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה וגמר שנה שנה מתשרי דכתיב מראשית השנה כדלקמן (ע"ב) גבי לשמיטין ס)[ועי"ל דטעמא דבתשרי כדפירש רש"י פ"ב דכתובות (דף כה.) דלא נתחייבו ישראל במעשר עד שהתחילו למנות שמיטין א"כ מעשר בשמיטין תלה רחמנא ושמיטין הוי תשרי ר"ה]: **רב** חסדא כר' זירא. דמוקים ליה למתני' לתקופות והא דלא תנא תשרי ר"ה למלכי אומות העולם משום דבאומות העולם לא קמיירי: **לתקופות** כר"א דאמר בתשרי נברא העולם. ומונין מולד הלבנה והתקופה מאחד בתשרי ורבי יהושע מונה מניסן ויש נפקותא מרובה בדבר כמה שקודם מנין של זה למנין של זה חצי שנה והא דקיימא לן פרק כילד מעברין (עירובין ד' נו. ושם) דאין תקופת ניסן נופלת אלא בארבעה רבעי היום אם בתחילת היום וכו' הייתו משום דהתם כולהו כר' יהושע דתניא בברייתא כוותיה דשמואל סבר כר' יהושע דלר"א בכ"ה באלול נברא העולם ולר' יהושע בכ"ה באדר הייתו דכשנברא אדם בששי קדש החדש וזה טעם למחשבי העבור לאחר שגרפו כל השעות (ד) והקפה ע) של כל מחזורים שמסירין ז"ט תרמ"ב פי' ז' ימים תשע שעות תרמ"ב חלקים דרגילים לומר לפי שהיתה הלבנה נוספה ע"י שקטרגה ונהגה נוספה בעצמה ז"ט תרמ"ב ולא מלינו טעם זה בכל מקום אלא זהו הטעם לפי שהמונה מבריאת העולם לא מונה ר"ה עד יום ששי שנברא אדם הראשון ובשעה תשיעית נצטווה כדאמר פרק אחד דיני ממונות (סנהדרין ד' לח:) ומסתמא אז קדש החדש ומקדש החדש ע"כ היה המולד ו' שעות קודם דשית שעי מכסי סיהרא ונמצא המולד

בתחילת

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פ"ג מהל' תשובה הל' ג:

רבינו חננאל

והרי יובלות, שיש להן מעשה תקיעת שופר ושלוח עבדים והחזרת ממכר. ופרקינן מתני' ר' ישמע' היא דאמר מראש השנה (שני') חייל יובל, והני כולהו אינן אלא ביום הכפורים. ופירק רב אשי פירוק אחר ואמר הכי קתני, ארבעה ראשי שנים הן, ג' לדברי הכל שהן ראשי חדשים, באחד בניסן ובאחד באלול ובאחד בתשרי. אבל הרביעי באחד בשבט מחלוקת בית שמיי ובית הילל. ר' אלעזר ור' שמעון אומרים באחד בתשרי. אמר ר' יוחנן ושניהן מקרא אחד דרשו לבשו כרים הצאן וגו', אימתי נעשו הצאן מלבוש לכרים שהן הטלאים, כלומר מתעברות, בזמן שהעמקים יעטפו בר. ואימתי מתכסים העמקים מצמחי התבואה באדר, הילכך מתעברות באדר ויולדות באב לה' חדשים. ראש השנה שלהן אלול. ור' אלעזר ור' שמעון אומרים בזמן ששיבולת אומרת שירה מתעברות. כלומר, שהתבואה גדילה ונעשית קמה, ובזמן שהרוח מנשבת בהן נשמע מתוכה כקול הברה, וזו היא כעין שירה. ואימתי מגיעות בזה הגבול בניסן. הלכך מתעברות בניסן ויולדות באלול, ראש השנה שלהן תשרי. פירוש חרפתא, הבכירות. אפלתא, האפילות. בשלמא האי קרא דייקא כר' מאיר שמתעברות באדר, בזמן שהעמקים יעטפו בר באדר, ומישתכחי נמי א) באדר. בכירות שעומדות קמה ואומרות שירה. אלא לר' אלעזר ולר' שמעון איפכא הוא, והכי הוה ליה למיכתב לבשו כרים הצאן יתרועעו אף ישירו, ועמקים יעטפו בר, כלומר מתעברות בניסן בזמן שיתרועעו אף ישירו. ואיכא נמי עמקים [יעטפון] בר, (באפליאתא) [בחרפייתא]. ופריק רבא לדברי הכל באדר מתעברות כדמפרש קרא, ובאקשי מעשר בהמה למעשר דגן פליגי ופשוטה היא. באחד בתשרי ראש השנה לשנים. ואוקמה רב חסדא כרב זירא דאמר ראש שנה לתשבון תקופות, ור' אליעזר היא דאמר כדבעינן למימר לקמן בתשרי נברא העולם. רב נחמן בר יצחק אמר ראש השנה לדין. דכתיב מראשית השנה עד וגו', מראש שנה נידון מה יהא בסופה. וממאי דתשרי הוא, דכתיב תקעו בחודש שופר וגו' ופשוטה היא. ירוש'[למי]. לשנים מנא לן כ'[תוב אחד] אומר וחג האסיף בצאת השנה וכתוב אחד אומר וחג האסיף תקופת השנה, איזה הוא חדש שיש בו חג ותקופה ואסיף ושנה יוצא בו, הוי אומר זה תשרי כו'.

מסורת הש"ס

א) [בכורות נג:], ב) [ע"ז י. ושם איתא רב חסדא אכן מפירושו ומסקנת איתא ר"מ כרבי זירא וכו' מוכח דליתא וברי"ף וברא"ש דהכא איתא רב פפא], ג) [לעיל ב. וש"נ], ד) [שם], ה) [לעיל ג.], ו) [פסחים קא: כתובות יח:], ז) [לקמן י: מ. ע"ז ח:], ח) [לקמן יב.], ט) [לקמן לד.] ביצה טז. סנהדרין יא:, י) רש"א, כ) [כדאיתא בכורות ד' ח.], ל) תוי', מ) תוי', נ) והוא תלמוד ערוך ובתוי' ליתו. העתק מיחלופי גרסאות, ס) תוי', ע) כמ"מ: והתפ"ה.

◆

תורה אור השלם

1. לִבְשׁוּ כָרִים הַצֹּאן וַעֲמָקִים יַעַטְפוּ בָר יִתְרוֹעֲעוּ אַף יָשִׁירוּ: תהלים סה יד
2. עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה: דברים יד כב
3. אֶרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ דֹּרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד עֵינֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה: דברים יא יב
4. תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֵּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ: תהלים פא ד

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' בנו של ריב"ב היה רב אשי אמר: (ב) רש"י ד"ה ר"ה שלהן אלול. דסמוך לגמרו הוא זמן: (ג) ד"ה קראי אתא לאשמועי' דברי נחמיה בן חכליה דאמרן בריש פרקין הס"ד: (ד) תוס' ד"ה לתקופות כו' לאחר שגרפו כל השעות הימים של כל:

◆

מוסף רש"י

לשטרות דתנן שטרי חוב המוקדמין פסולין. ראה רש"י ומוסף רש"י לעיל ב. מתניתין אתי לאשמועינן. בתמיה, כיון דמתניתין בהכי עסקין ולא מיתוקמא אלא בהכי, מאי אתי לאשמועינן הרי ככר שנויה ועומדת ולכך השמיענו במשנתינו שגור בפי הכל (כתובות יז:).

א) נראה דל"ל יעטפו בר באדר ומשתכחי נמי אפילות שעומדות קמה בניסן ואומרות שירה.